

HISTORIE

Vicente Costalago

Índex

<u>Introduction</u>	3
Li etapes del Prehistorie	3
Li etapes del historie	4
<u>Li Prehistorie</u>	5
Li Paleolitic	5
Li Neolitic	6
<u>Li Historie</u>	8
Li Antiquitá	8
Li Mediepoca	10
Li Epoca Moderni	12
Li Epoca Contemporani	14

Omni images veni de Wikimedia Commons

Introduction

Li invention del scrittura, in li annu 3000 a.C. esset li eveniment determinant in li historie del homanité.

Ti es li unesim division del tempo historic in du grand periodes:

- Li Prehistorie: It es li témpor ante li invention del scrittura.
- Li Historie: It es li témpor pos li invention del scrittura.

Intra li Prehistorie e li Historie, alcun evenimentes determina li division de chascun periode in diferente etapes.

Li etapes del Prehistorie

Li Prehistorie comensa con li aparition del unesim hom súper li Terra, 2 million annus a.C., e fini quande li homanité invente li scrittura, circa li annu 3000 a.C.

Li Prehistorie es dividet in du etapes principal. Li eventua quel determina ti division es li descobrion del agricultura e li cultura de animales:

- Li Paleolitic: es li etape anterior al descobrion del agricultura e li cultura de animales.
- Li Neolitic: es li etape posterior al descobrion del agricultura e li cultura de animales.

Li etapes del historie

Li Historie comensa in li annu 3000 a.C. con li invention del scrittura e fini hodie in li presente.

Anc durante li historie alcun evenimentes separa etapes diferent:

- Li antiquitá: es li etape desde li invention del scrittura (3000 a.C.) til li cade del Imperie Roman (476 p.C.).
- Li mediepoca: es li etape inter li cade del Imperie Roman (476 d.C.) til li descobrition de America (1492 d.C.).
- Li epoca moderni: es li etape inter li descobrition de America (1492 d.C.) e li Revolution Francesi (1789 d.C.).
- Li epoca contemporani: es li etape inter li Revolution francesi (1789 d.C. til hodie).

Li Prehistorie

Li Prehistorie es li periode contenet inter li aparition del unesim homes e li invention del scrittura.

Li prehistorie contene mult tempo. Li unesim hom aparet du million annus ante li nascentie de Cristo e li scrittura esset inventet 3000 annus ante li nascentie de Cristo.

In li Prehistorie noi distinte du etapes: li Paleolitic o etape de "petre ancian", e li Neolitic o etape de "petre nov".

Li Paleolitic

Pictura in li Cava de Altamira (Hispania).

Li Paleolitic es li etape contenet inter li aparition del unesim homes e li descobrion del agricultura e li cultura de animales.

Durante li Paleolitic:

- Li homes aprendet a usar li foy, quel utilisat per cocinar e calentar se; e ili comensa organisar se in litt gruppes per chassar e piscar e per defender se del animales savagi.
- Ili comensa cupar petres, ligne e osses. Con les, ili constructe utensiles simplic como arcos, puntas de flecha, etc.
- Li unesim languages es creat.
- It apare le unesim ovres de art. Ili es picturas de animales e scenes de chassa fat súper li paredes del covas, sculpturas cupat súper petre, etc.

Li Neolitic

Li Neolitic es li etape contenet inter li descobrion del agricultura e li cultura, e li invention del scrittura.

Durante li Neolitic:

- Li homes aprende cultivar li terra e levar animales per manjar les, e organisar se in grand gruppes, con plu quam cent membres.
- Li rot e li segle per navigar es inventet e alcun metalles quam li cupre es descobrit.
- Li coton e li toale comensa esser tricostat, li argil comensa esser fassonat e li ligne e li osse es plu

bon cupat. Con ti materiales, ili fabrica utensiles
plu complex e elaborat.

Li Historie

Li Historie es li periode contenet inter li invention del scrittura e hodie.

Intra li historie on distingue quar etapes: Antiquitá, Mediepoca, Epoca Moderni e Epoca Contemporani.

Li Antiquitá

Li Antiquitá es li periode contenet inter li invention del scrittura (3000 a.C.) e li cade del Imperie Roman (475 d.C.).

In li Antiquitá:

- Li homes organisa se per formar li unesim states. Chascun states havet su propri territoria, su forma de guvernament, su cultura e su costumes. Alcun del plu importante es li egyptian, li grec, li fenician, li cartagian e li roman.
- Li alfabetes comensa utilizar se per scrir. Lu unesim conosset es ti inventet per li fenicianes.
- Alcun metalles quam li ferre, li aure o li argente, es utilizat por li unesim vez. Armas, utensiles e juveles es fabricat con ili por li unesim vez.
- It apare monetes, con queles li relationes international ameliora se.

Un del states li plu importante del historie esset li state roman.

Li romanes vivet e habitat in li peninsul Italian. Lor capitale esset Roma. Li romanes creat un state combattiv, quel volet extender se tra li Mar Mediterran. Talmen, ili format un enorm imperie quel comensat in li secul 3 a.C. e desaparit in li secul 5 d.C.

Li romanes ne solmen conquestat li nov territorias, ili introductet lor lingue, costumes, leges e cultura. Ti processu es nominat romanisation.

Piramides de Gizah, in Egiptia.

Li Partenon de Athenas, fat per li grecos.

Li Mediepoca

Li Mediepoca es li periode del historie contenet inter li cade del Imperie Roman e li descovriton de America.

Durante li Mediepoca:

- Li Imperie Roman desaparit quande it esset invadet per li popules germanic, quel venit del nord de Europa. Un de illes, li wisigotic, etablisset in li peninsul Iberic al comense del secul 6 d.C. e creat su propri reyatu.
- Li societá de ti reyatus dividet se in tri gruppes: li rey e li nobles, li clericos e li subclasse.
 - Li rey e li nobles esset poc, ma ili havet omni potentie politic e militari. Ili possedet grand extension de terras de cultivation e mult greges.
 - Li clericos dedicat su vive al studie, al oration, a docer li religion cristan e a auxiliari al necessitosis.
 - Li subclasse esset li gruppe max numerosi. Ili laborat li terras del rey o del nobles, e servit in li armés. In revancha, ili receptet protection, terras propri, etc.
- Li cités esset scarsi e litt habitat. Solmen al fini del Mediepoca ili devenit plu numerosi e populat.
- Un germano, nominat Gutenberg, inventet li printator. Pro ti, li libres lassat esset scrit per manu e ili posset esser comprat per mult plu persones.
- Li unesim universitás esset creat, lingues divers nascet (li lingues romanic quam li francés, li

hispan, li italian, li portugalesi nascet quande ili evoluet del latin), e li unesim parlamentes national.

Li tri órdenes medieval: li clericos, li cavalleros e li subclasse.

Li Epoca Moderni

Li Epoca Moderni es li periode contenet inter li descobrion de America e li Revolution Francesi.

Durante li Epoca Moderni:

- Divers reyatus europian organisat numerosi expeditiones e viages por explorar e conquistar altri continentes. Pro ti viages, li europanes obtenet terras nov, metalles preciosi quam li aure o li argente, materies crud e plantes nov por cultivar cosas tales quam li tomate, li maís, li cacáo, etc.
- Li reyes obtenet plu potentie. Ili esset lis unic qui governat e directet li aferes politic del reyatu. Al fini del Epoca Moderni, mult citeanos organisat revolutiones por finir con li abuses. Lu max important de ili esset li Revolution Francesi.
- Li Ecclesia Cristan dividet se inter li catolicos e protestantes: li catolicos obedit li Pápa e conservat lor credentias. Li protestantes desobedit li Pápa, lassat creder in li Vírgina e li santos, quasi omni sacramentes, etc.
- Li studie del natura, del hom e del cultura del antiquitá esset mult important. It havet mult decovriones: Copernico decovrit que li Terra circumeat li Sol, Galileo inventet li telescop, Newton decovrit li leges del gravitá, etc.

Louis 14, le "Rey Sol",
exemple del
absolutisme, esset rey de
Francia.

Li assalta al
Bastille marca li
comense del
Revolution
Francesi.

Li Epoca Contemporani

Li Epoca Contemporani es li periode contenet inter li Revolution Francesi e hodie. It es un periode de transformationes social, politic e cultural.

Durante li Epoca Contemporani:

- Li formas de guvernament de mult landes devenit plu democratic, pro que li potentie absolut del reyes desaparit. Desde tande, li parlamentes national, selectet per li citeanes, legislate.
- Li guerres augmentat. It eventit li unesim (1914-1918) e li duesim guerre mundal (1941-1945).
- Li diferentias politic, economic e social inter li landes es chascun vez plu grand. It fat que it aparit un litt gruppe de landes rich e developat e un majoritá de landes povri.
- It aparit un serie de avanses scientific e tecnic quel ha cambiat li formas de laborar e viver del persones. Ti collection de avanses es conosset quam li Revolution Industrial.

Li Revolution Industrial

Li principal avanses tecnic e transformationes quel ha trahet ti-ci revolution esset:

- Li invention del machine. In li comense it movet se per li fortie del vapor e, plu tarde, per li electricitá o li petroleo.

- Li ateliers devenit fabricas u mult laboratores laborat.
- Ti machines permisset li invention de medies de transport, unesim li ferrovia, e li vapor-nave, e plu tard, li automobile e li avion.

Vapor-machin de Watt.